

Mästergravören Arne Wallhorn (1921–94) graverade under drygt 30 år många fina frimärken för Sverige. Här ser vi honom med en förlaga till ett av frimärkena som gavs ut inför frimärksvärldsutställningen Stockholm 86. (fotot utlånat av Posten Frimärken)

– EN AV VÅRA STORA FRIMÄRKSgravörer

av Peter Larsson

Arne Wallhorn (1921–94) som på allvar kom in i bilden som frimärksgravör mot slutet av mästergravören Sven Ewerts karriär, kom liksom sin företrädare och läromästare att under en lång tid svara för många oförglömliga frimärksgravyrer.

Efter studier vid bland annat Konstakademien började Arne Wallhorn vid Posten som mästergravören Sven Ewerts medhjälpare.

Hans långa karriär som frimärksgravör tog sin ordentliga början i slutet av 1950-talet, men redan 1953 fick han göra sin första frimärksgravyr som avbildar en ishockeyspelare, efter en förlaga av den kände konstnären Lars Norrman.

Arne Wallhorn gick under flera års tid i lära hos Sven Ewert och fick således lära sig det krävande yrket som frimärksgravör från grunden. Han skulle gravera frimärken fram till 1986 och kom därmed att gravera frimärken under drygt 30 år.

En stor porträttgravör

Även om Arne Wallhorn hade

stor bredd motivmässigt sett som frimärksgravör – vilket förhoppningsvis de avbildade frimärkena i artikeln ger belegg för – så var han kanske mest känd för att vara en mycket skicklig porträttgravör.

Just denna specialitet betecknas av många frimärksgravörer som den svåraste inom yrket, eftersom den obarmhärtigt avslöjar brister hos gravören.

Arne Wallhorn skulle under åren göra många fina porträttgravyrer. Inte minst blev alla hans gravyrer med nobelpristagare mycket uppskattade.

Studera exempelvis det i artikeln avbildade frimärket från 1970, med 1910 års nobelpristagare i kemi och fysik, Otto Wallach och J. D. Van der Waals. Att i ett frimärksformat kunna gravera mera än

ett porträtt gränsar till det omöjliga.

Titta även på frimärket med tidningsmannen Torgny Segerstedts porträtt. Porträttgravyrer i sig är mycket fin, men notera också texten på tidningssidan i bakgrunden. Man kan till och med läsa tidningens pris!

Torgny Segerstedt var legendarisk huvudredaktör för Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning mellan åren 1917 och 1945. Denna tidning var känd för saklighet, kultur och oräddhet.

Ett annat frimärke som jag gärna vill framhålla är Arne Wallhorns gravyr på ett frimärke i häftet "I Dalom" utgivet 1973. Det är Anders Zorns målning "Kyrkfärd" som varit förlaga till hans fantastiskt fina gravyarbete.

Den mycket starka grafiska känsla som detta frimärke utstrålar, förstärks helt klart av att frimärket endast tryckts i en färg samt att det är tryckt i rent ståltryck.

Bättre än så här kan det knappast bli!

Ståltryck för det mesta

Arne Wallhorn hade glädjen att få se sina allra flesta frimärken tryckta i rent ståltryck.

I ett fall som jag kan se, nämligen blocket "Svensk filmhistoria" från 1981, där Wallhorn graverade ett av märkena, kombinerades ståltryck och rasterdjuptryck. Men då handlar det om två djuptrycksmetoder, vilka kan komplettera varandra med gediget resultat.

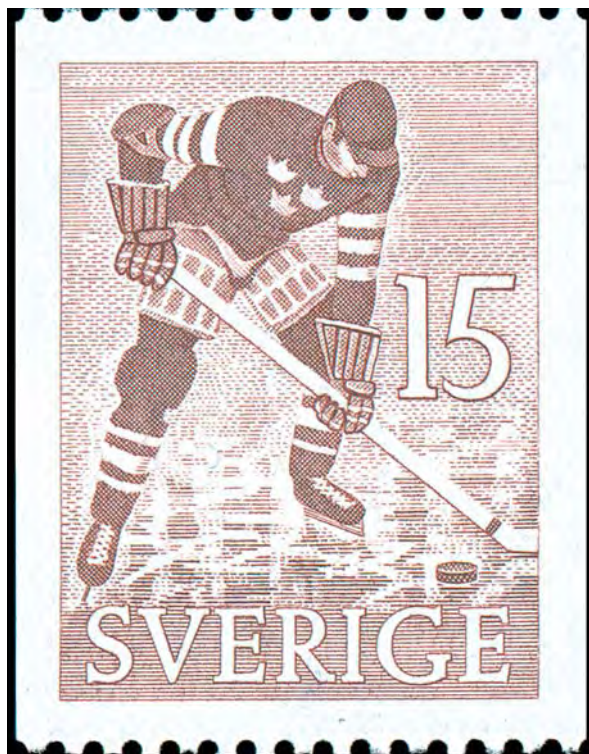
Om gravörens arbete trycktekniskt behöver kompletteras utöver djuptrycksmetoden ståltryck, bör man använda sig av någon annan djuptrycksmetod, lämpligen rasterdjuptryck/fotogravyr. Så gör man i exempelvis Tjeckien och Slovakien, två länder som kan det mesta inom högklassig frimärksframställning. (Se Nordisk Filateliskaprilnummer 2002).

Det numera så utbredda otyget med kombinationstryck i offset/ståltryck, hade inte heller hunnit utbreda sig så mycket under Arne Wallhorns tid som frimärksgravör.

Enligt min mening – här har jag stöd även från andra yrkesmän – så kommer en frimärksgravör bäst till sin rätt om gravvren endast trycks i ståltryck samt inte i för många färger.

I kombinationstryck offset/ståltryck, där frimärksgravören endast graverar de ståltryckta partierna av frimärksbilden, så förtar helt enkelt yttrycksmetoden offset gravvrens och ståltryckets egentliga mening, det blir en olycklig tryckteknisk blandning med dålig grafisk känsla.

Det enda frimärke som Arne Wallhorn graverade, såvitt jag kan se, och som inte tryckts

Arne Wallhorn debuterade 1953 som frimärksgravör med detta märke. Den kände konstnären Lars Norrman svarade för förlagan.

i enbart någon djuptrycksmetod, var ett frimärke i blocket "Världssungdomsåret" som utgavs 1985. Detta block tryck-

tes i just offset/ståltryck. Arne Wallhorn medverkade här på ett av blockets tre frimärken. De två övriga graverades av

Helikopterposten i Stockholms skärgård hade 1958 pågått i tio år. Bilden visar en kvinnlig posttjänsteman på Nämndö, som möter den inlygande helikoptern. Arne Wallhorn graverade frimärket som utgavs i två valörer. Lars Norrman svarade för förlagan efter ett foto av Gustav Hansson.

SAS 10-årsjubileum uppmärksammades 1961 av de skandinaviska länderna med en gemensam frimärksutgåva. Arne Wallhorn graverade det svenska och det danska frimärket, vilka trycktes i ståltryck. Vid denna tid användes inte ståltryck i den norska frimärksframställningen, varför Norges version av frimärket inte handgraverades, utan trycktes i rasterdjuptryck. Det är mycket intressant att studera de båda tryckmetodernas olika karaktär.

Czeslaw Slania och Majvor Franzén, Sveriges enda kvinnliga frimärksgravör av klass genom tiderna.

Liksom Wallhorn och Slania har hon under lång tid gjort betydande insatser som frimärksgravör. Majvor Franzén var verksam som svensk frimärksgravör mellan 1967 och 1987. Sin debut som frimärksgravör gjorde hon emellertid för Grönland 1963!

I blocket "Världsongdoms-året" hade det dock räckt med enbart offsettryck utan att blanda in gravörer, om man nu överhuvudtaget skall ge ut sådana frimärken. Denna typ av motiv är nämligen exempel på

sådant som inte gör sig bra graverat. Konstnärligt sett är inte heller förlagan någon "höjdare" enligt undertecknad.

Gravyr bäst i rent ståltryck

Rent konstmässigt skall en gravyr helst endast tryckas i ståltryck, det är min orubbliga åsikt. Genom att sedan undvika alltför bleka samt för många färger, förstärks gravyren ytterligare.

Sådant visste de som bestämde om frimärksutgivning- en under Arne Wallhorns tid som frimärksgravör. Troligen lyssnade man också mycket mera på gravörer, tryckare och konstnärer, alltså de verkliga

experterna som svarade för det praktiska arbetet. Förmodligen var man heller inte för många "kockar om soppan".

Tyvärr blir nutidens mycket kunniga gravörer många gånger "vingklippta", eftersom deras gravyrer alltför ofta skall blandas med färgglatt offsettryck.

De gånger som Sverige ger ut graverade och rent ståltryckta frimärken med sparsam färgsättning, är det dock fortfarande högtidsstunder för alla gravryvänner och då intar Sverige utan tvekan en tätposition. Detta har jag tidigare vid flera tillfällen framfört i Nordisk Filатели, vars chefre-

Arne Wallhorn visade tidigt sin höga klass även som porträttgravör. Här ett verkligt fint exempel från 1959, där kemisten och fysikern Svante Arrhenius avbildas. Denne erhöll nobelpriset i kemi 1903. Frimärket utgavs i två valörer.

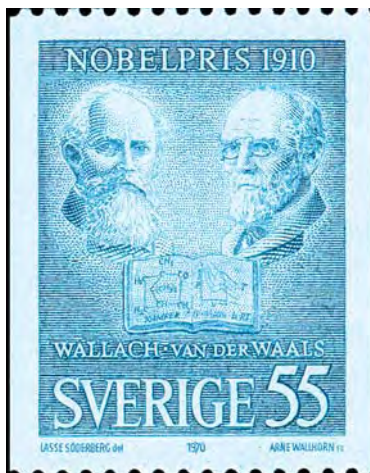
På denna utsökta gravyr av Arne Wallhorn från 1961, ser vi ett självporträtt av konstnären Carl Gustav Pilo, (1711-93). Självporträttet är från Pilos målning "Gustav III:s kröning". Carl Gustav Pilo anses vara den svenska konsthistoriens främste ljusmålare. Detta vackra frimärke gavs ut i två valörer.

1966 var det 100 år sedan ärkebiskop Nathan Söderblom föddes. Ett år före sin död erhöll Nathan Söderblom Nobels fredspris. Arne Wallhorn svarade för denna fina gravyr och frimärket gavs ut i två valörer.

1967 fyllde Gustaf VI Adolf 85 år, vilket resulterade i denna vackra porträttgravyr av Arne Wallhorn efter en teckning av Stig Åsberg. Frimärket utgavs i två valörer.

1910 års nobelpristagare i kemi och fysik, Otto Wallach och J. D. Van der Waals, hedrades på detta frimärke 1970, graverat av Arne Wallhorn. Frimärket är ett av tre valörer i 1970 års nobelserie.

Med sitt breda register som frimärksgravör, graverade även Arne Wallhorn detta vackra djurmotiv. Denna fina rådjursbock kom ut på frimärke 1972.

daktör Morten Persson i likhet med undertecknad också är en sann vän av graverade och ståltryckta frimärken.

Kvalitet före kvantitet

Önskvärt vore om Posten i Sve-

rige kunde dra ner på utgivningstakten av frimärken och i stället försöka uppnå den höga grafiska kvalitet som rådde tidigare, med i stort sett alla frimärken graverade och ståltryckta.

Slopa därför en del mindre lyckade utgåvor och satsa i stället på kvalitet eftersom resurserna finns. Både tryckteknisk kapacitet och världsberömda gravörer finns ju inom landets gränser! De praktiskt

Anders Zorns målning "Kyrkfärd" från 1889, är förlaga till denna enastående frimärksgravyr av Arne Wallhorn. Frimärket utstrålar en stark grafisk känsla. Den sparsamma färgsättningen förstärker påtagligt det grafiska intrycket. Frimärket är ett av fem olika, i häftet "I Dalom" utgivet 1973.

Ytterligare ett prov på gravyrkonst i den högre skolan. Här har Arne Wallhorn graverat en bild från Visby, som visar kruttornet från cirka 1100-talet, samt garvargården. Frimärket finns bland fem olika, i häftet "Byggnadsvårdsåret 1975".

Den legendariske tidningsmannen Torgny Segerstedt på ett mycket trevligt frimärke, graverat av Arne Wallhorn och utgivet 1976.

"Konstakademien 250 år" gavs ut 1985 med två olika frimärken. Här ser vi Carl Fredrik Adelcrantz, akademiens förste preses, fint graverad av Arne Wallhorn.

Arne Wallhorns sista frimärksgravyrer blev rullfrimärkena "Akademijubileer" från 1986. Det var då 200 år sedan som Vitterhetsakademien och Svenska Akademien grundades av Gustav III.

arbetande aktörerna inom frimärksframställningen, de verkliga experterna alltså, bör också få mera att säga till om vid frimärksutgivningen.

Då kanske vi kan återfå den genomgående höga grafiska standard som rådde under Arne Wallhorns tid som frimärksgravör. □

Den som är nytillkommen prenumerant på Nordisk Filатели, kan bland många andra intressanta artiklar, läsa mera om gravörer och graverade frimärken på tidningens hemsida: www.filатели.se (tryck på knappen "smakprov" och rulla sedan ner på sidan).

